

MS Leiden, UB, Vulcanius 66 f.45r - f.57v.

Cornelius Aurelius, Libellus de Patientia [1524]

Patientiam ab ipso deo suam habere originem. Capitulum primum.

5 Est itaque virtus patientie nobis (incredibile dictu) cum ipso deo communis. Inde enim (teste Cypriano martyre¹) patientia incipit inde claritas eius et dignitas enitescit. Summe igitur nobis diligenda est patientia quia domino deo nostro est mirum in modum familiaris et gratissima semper fuit.

10 Ecce mi confrater in christo et congnominus meus Corneli, bonum ipsum quod divina maiestas tantopere amplectitur et amat nobis eciam proculdubio amandum seriose commendat. "In patientia," inquit, "vestra possidebitis animas vestras."

15 Sed quid? Si dominus ipse nobis et deus et pater est, sectemur oportet patientiam dei pariter et patris nostri quoniam et famulos decet esse omni iure suo domino obsequentes et filios nihilominus a patre suo non degeneres. Sed iam dei nostri patientiam qualis et quanta semper fuerit videamus. Ecce plurima ab hominibus instituta deorum figmenta delubra sacra sacrilega in sue maiestatis

20 [f. 45v]

25 contumeliam et contemptum patientissime sustinens "super bonos ac malos solem suum oriri facit"²) omnique terras hymbribus eque fecundat. Nemo omnium ab eius beneficiis excluditur, quo minus iustis similiter et iniustis indiscretas segetum vindemias largiatur Nonne illius nutui et inseparabili equalitate nocentibus et innoxiiis, relligiosis et impiis gratias agentibus et ingratis tempora ipsa domino iubente obsequuntur elementa famulantur? Ecce inserviunt equo omnibus officio spirantes venti, fontes videmus dulciter fluere,

30 copias grandescere messium, fructus mitescere vinearum, pomis denique arbustapleri, nemo-
ra frondescere, ridere campos, prata vicere.

35 Et quamquam assiduis atque quotidianis exacerbatur offensis, indignationem tamen suam temperat et presitutum semel retributionis diem patienter expectat. Mirum si non miremur illum tanta patientia et clementia sustinere peccatores, qui presentaneam in eos vindicatam exercere potest. Differt tamen

40 profecto eam ea demum ratione et causa, ut, si fieri posset, iam diu protracta malicia homo in melius commutetur et usque ad canos in scelerum contagione volutatus vel sero convertatur ad dominum qui per prophetam dicit³): "Nolo mortem peccatoris sed

¹. Cf. Cyprianus, De bono patientiae c. 5.

². Mt. 5,45.

³. In margine: Ezech. 18[,32].

ut magis convertatur et vivat." Atque iterum per Johelem⁴):
"Revertimini ad dominum deum vestrum quoniam misericors et
pius et patiens est et multe miserationis et presta-
bilis super malicia" et qui leviter flectit sententiam
5 adversus impium irrogatam.
[f. 46r]

Sola patientia hominem in via virtutum perficit et
filios dei a filiis diaboli distinguit. Capitulum secundum.

10 Ecce, amicorum syncerissime Corneli virque consultissime,
quoniam ipsa patientia dei res est, teste Cypriano,
et summe peculiaris, et is qui patiens mitisque invenitur
dei patris imitator existit. Non habuit deus in
15 omni sapientia sua quo discipulos ad perfectum magis
erudiret quam ut ad patientiam hortaretur dicens⁵):
"Diligite inimicos vestros, et orate pro eis qui vos
persequuntur, ut filii sitis patris vestri qui in celis est,
et qui solem suum oriri facit super bonos et malos,
20 et pluit super iustos et iniustos. Si enim dilexeritis
eos tantum qui vos diligunt, quam mercedem ha-
bebitis? Nonne et publicani hoc faciunt?
Et si salutaveritis fratres vestros tantum,
quid amplius facietis? Nonne ethnici et hoc
25 ipsum faciunt?" Et mox intulit dicens⁶): "Estote
itaque et vos perfecti, sicut et pater vester celestis
perfectus est." "In omni utique patientia et longanimi-
tate."⁷) O salutiferum divine pietatis documentum,
O ineffabilem et omnibus inauditam saeculis doctrinam.
30 Quis, obsecro, unquam audivit talia? Ecce magister
ille qui non fallitur neque fallit, affirmat
nos tum fieri perfectos deil filios, et in virtu-
tibus docuit nos consummari, quum patientia
dei patris manet in nobis et quum divine
35 similitudo patientie manifestatur et relucet
in artibus nostris. O virorum candidissime Hoeni,
que ea putas est gloria similem prorsus deo
fieri? Qualem et quantam eam existimas
[f. 46v]

40 felicitatem nos illud habere in virtutibus, quod
divinis eciam laudibus possit equari. "Estote," ait⁸),
"perfecti
sicut et pater vester celestis perfectus est." "Gloriemur
igitur, suavissime confrater, in tribulationibus nostris,
45 scientes quoniam tribulatio patientiam operatur, patientia
autem probationem, probatio vero spem, spes autem
non confundit." Patientia etenim sola est, que uni-
ce probat, cuius patris nos filii sumus deine
an diaboli, teste Ysaac patriarcha qui dicit⁹): Accede
50 huc, fili mi, ut tangam te," tribulationibus scilicet,
et probem, utrum tu sis filius meus, patienter

⁴. In margine: [Joe] ca. 2[, 13].

⁵. Mt. 5, 44-47.

⁶. Mt. 5, 48.

⁷. Col. 1, 11.

⁸. Mt. 5, 48.

⁹. Gen. 27, 21.

ferens manum meam, an non¹⁰). Quem enim diligit dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. Quicumque ergo in disciplina eius per patientiam non perseverat, sed eam indignans abilit, hic adulterinus iam factus, dei filius esse desiit.¹¹) Noli, ait Augustinus, a te patris tui flagellum repellere, si non vis repelli ab hereditate. Noli attendere quam penam habeas in flagello: sed quem locum teneas in testamento. Filii etenim dei sumus, teste Scriptura per lavachrum regenerationis, quo celesti nativitate reparati sumus. Si ergo filii, et heredes;¹²) heredes quidem dei, coheredes autem christi; si tamen compatimur ut conregnantes glorificemur. Sustineamus itaque, mi germane compar, cum omni patientia et mansuetudine flagella piissimi patris ut evadere possimus flagella acerrimi tortoris.

[f. 47r]

Patientia namque, ut prediximus, probationem id est peccatorum purgationem facit, haud secus atque amara antidoti confectio omne e corpore eiicit corruptelam. Et quemadmodum peccati maculam sola aufert cordis contritio, ita procul dubio, pene reatum ipsa tollit tribulatio, si eam patienti animo toleramus. Demum Paulo teste, hec probatio, attactio et purgatio, spem firmissimam, certamque eterne beatudinis expectationem adducit, quando¹³) abolita iam in nobis culpa delictorum et pena liberrimus dabitur ad gloriam accessus, iuxta illud evangelii. Beati qui persecutionem patiuntur, quoniam ipsorum est regnum celorum.¹⁴)

Patientiam christus non solum verbo nos docuit sed et facto eam nobis in seipso mirabilem ostendit. Capitulum 3

Sed quid ultra dicemus? Numquid non dominus suam nos patientiam solo docuit verbo et eam insuper nobis facto non ostendit? Mirum eciam in modum et ultra quam mens humana aut credere aut intelligere potest. Christi etenim patientiam ex opere testimonia nobis profitentur locupletissima. Inter omnia quippe suarum virtutum mirabilia, quibus divine maiestatis sue expressit iudicia, mirabilem semper ipse conservavit patientiam. Viam de illa celesti sublimitate, ut a primordiis repetam, ad hec terrena descendens, non aspernatur dei filius nostram induere carnem, neque octavo die penaliter circumcidi. Baptisatur a servo, omnium facile dominus. Quadraginta diebus, totidemque noctibus ieiunans tamen hoste tentante congregitur. Jude pedes

[f. 47v]

humi procumbens abluit, quem ad extremum usque mirabili patientia, ad melioris vite frugem exprecarat,

¹⁰. Hebr. 12, 6.

¹¹. Cf Hebr. 12, 7-8.

¹². Rom. 8, 17.

¹³. Written above: a quia.

¹⁴. In margine: Matth. 5, [10].

quem domesticum hostem cognovit sed non detexit
eiusque osculum minime recusavit. O quanta insuper
equanimitate, quantaque patientia incredulos et
Israhelitas studuit suadendo ad fidem flectere
5 ingratos obsequio fovere, contradicentibus
respondere leniter, omnibus morem gerere, superbos
et rebelles sustinere clementer, persequentibus se
humiliter credere. Que omnia maxime sunt argumenta
patientie. Preterea prophetarum interfectores et adversus
10 patrem suum semper effrenes usque ad ipsam passionis
horam, tanquam gallina pullos suos colligere conabatur.¹⁵⁾
Et quid ita demum sub ipsa actum est cruce? Priusquam
ad necis crudelitatem et sanguinis effusionem ventum est,
que, obsecro, mi Corneli, opprobria Iudeorum et blas-
15 phemantium ab eo patienter non audita, que, rogo,
contumelie, que insultantium sputa patientissime
ab eo non excepta? Quid pluribus moramur?
Flagella ipse patitur, quo vindice angelus sa-
thane quotidie flagellatur. Coronatur idem ipse
20 pungentibus spinis qui martires suos floribus
coronat eternis. Palmis in faciem creditur qui
inmarcessibiles vincentibus palmas tribuit. Terre-
no spoliatur amictu, qui immortalitatis pallio
ceteros vestit. Aceto potatur qui aquam in vinum
25 transformavit, et qui poculum salutis omnibus propi-
nare non destitit. Felle insuper ab illis cybatur quibus
mellis et manne fuit largitor et qui est angelorum
delicatissimus cybus. Falsis testibus veritas
[f. 48r]
30 ipsa opprimitur, iudicatur iniuste omnium iudex futurus.
Condemnatur venia, illuditur maiestas, irridetur
virtus, fedissimis perfunditur sputis qui dulcium
est ymbrium effusor. Et tandem ipse filius dei tacens
tanquam agnus
35 ad victimam ducitur.¹⁶⁾ Quid plurimis retardamur?
Ad crucem domini sydera confunduntur, elementa
turbantur, terra contremiscit, sol ipse (ne Iudeorum
facinus cogatur aspicere) radios mundo subtrahit.
Subitanea noctis caligo diem claudit et tamen
40 dominus Jhesus inter hec tot mira non loquitur, non
commovetur,
nec maiestatem suam saltem sub ipso mortis articulo
profitetur, sed ad finem usque iugiter ac perseveranter
tolerat omnia, vel ea demum ratione et providentia
45 ut in ipso ad nostram instructionem, plena et perfecta
consummaretur patientia. Quid tandem postremo?
Pro crucifixoribus suis orat, benignus et
patiens nemini veniam negat. Adversariis
et sui nominis inimicis si penitentiam agant delicti
50 non solum ad criminis indulgentiam verum eciam
ad celestis regni premium admittit ac promonet
dicens: "Pater, ignosce illis quia nesciunt quid
faciunt." Quid hoc verbo patientius, quid

¹⁵. Mt. 23, 37.

¹⁶. In margine: Ille innocens ille iustus immo innocentiae?
Autem ipse ... iusticia inter facinorosos deputatur
latrones. Ad crucem 20. Cf Lucas 23, 44-45.

benignius proferri potest? Vivificantur christi
sanguine eciam qui eius sanguinem effuderunt.
O qualis et quanta est christi patientia, que
nisi tanta profecto ac talis extitisset, paulum
quoque apostolum modo ecclesia non haberet.

Exemplum patientie non solum a christo deo et homine, verum
eciam.

a puris hominibus nobis esse demonstratum et relictum.

Capitulum 4.

At forsitan ad hoc, mi Corneli, replicabis et dices:
[f. 48v]

Quid me homuncionem carne animoque fragili ad eius
hortaris patientiam qui deus simul est et homo? Ad pu-
ros igitur homines veniamus, et predecessorum nostrorum
patientiam

diligenter inspectemus, Intueamur itaque patriarchas veteres
et prophetas iustosque omnes, qui figuram christi in imagine
portaverunt, nihil omnium accuratius custodisse in suarum
laude virtutum, quam id maxime atque adeo unum quod patien-
tiam forti ac stabili equalitate tenuere. Nonne Abel mar-
tirim originem et iusti hominis primus inicians passionem
ad-

versus Caym fratrem suum non repugnat nec reluctatur
sed ut humilis ac mansuetus patienter occiditur? Nonne
Abraham credulus Deo fideique iaciens primus funda-
mentum tentatus in filio non cunctatur non trepidat
sed e vestigio preceptis domini tota devotione ac patientia
obsecundat? Nonne et filius eius Ysaac, quom

a patre immolandus offerretur, adeo patiens invenitur
ut dixerit patri: "Pater, alliga mihi manus et pedes, ne
forte insurgam adversum te?" Quid de Jacop Io-
seph Moise et David rege ceterisque patribus dicemus?

Nonne is (quem primum ordine posui), fugatus a fratre
e domo paterna patienter excessit et maiore postea
eum patientia adorans premissis muneribus ad
concordiam studuit revocare? Nonne Joseph venumda-
tus a suis et in Egiptum relegatus, non modo eis pa-
tienter ignoscit, sed et gratuita dum fames grassaretur
frumenta venientibus ad se clementer impartit?

Nonne Moises a perfido Israhelitarum populo frequenter
contemptus et iamium pene saxorum grandine
obrutus patiens ac lenis dominum deum pro eisdem
deprecatur dicens¹⁷): "Domine, dimitte eis noxam hanc
[f. 49r]

Aut dele me de libro quem scripsisti?" Quid postremo
de David rege ex quo sed in carnem natus est
christus referam? Is itaque si pie revolvimus quam magna
et mira ac ferme christiana fuerit imbutus patientia
tum facile intelliges, quom recordaberis illum habuisse
in manu Saul regem inimicum suum et se interficere molientem
eumque occidere sine strepitu potuisse et tamen traditum
sibi

servare ad vitam maluisse. Sed neque secundum legem Moise
quod utique tum fas fuit hosti suo rependisse vicem

¹⁷. Exod. 32, 31-32.

imo occisum denique ab allophilis in monte gelboe eius
in enecatorem adhuc insuper vindicasse. // Ad novum
redeo testamentum. Quid de martyribus dicemus,
quid de gloriosis confessoribus, quid de sacris denique
5 virginibus, qui omnes ad celestis regni coronas,
patientie laude ac triumpho pervenerunt. Neque enim acci-
pi unquam potest dolorum ac passionum corona, nisi pre-
cedat in dolore patientia. Quibus eciam eos haud
10 iniuria adnumeramus, qui pro christi non sese suaque
libenter impenderunt, qui preter assiduas tentationum
pugnas, in persecutionum certamine pingua reli-
quere patrimonia uxoresque candidissimas et nu-
merose prolis gratissima pignora. Qui carceres
15 hilariter subierunt, qui cathenarum pondere pressi
et animas pariter cum rebus impendentes, gladios,
bestias, ignes, catastas, et omnia denique tormentorum
genera, nobili virtute patientie fortiter pertulere,
illo ipso nimirum instigante et procurante qui dicit
20 "Si permanseritis," ait¹⁸), "in verbo meo, vere discipuli
mei eritis, et cognoscetis veritatem, et veritas libera-
bit vos"/¹⁹)/
[f. 49v]

Patienter et fortiter in bono perseverandum esse et numquam
25 ab operatione bona deficere aut per impatientiam desistere.
Capitulum V.

Videsne, Corneli, quam patienter ex verbis domini nobis
in omnibus et perseverandum et tolerandum
30 est, ut ad spem veritatis atque libertatis iam admis-
si, tandem perm incolatus nostri agones ad ipsam possi-
mus letanter pervenire veritatem ac libertatem? Nam
hoc ipsum (ut ingenue fatear) quod christiani sumus/
fidei quidem et spei res est. Verum enimvero neque
35 spes ipsa neque fides, ad fructum suo voti poterunt
pervenire sine patientia. "Patientia ergo vobis
magnopere necessaria," dicente Paulo.²⁰) Si enim id
quod non videntes speramus, per patientiam expectamus,
proculdubio et expectatio et patientia est nobis
40 quam maxime necessaria, ut saltem illud quod in bap-
tismate esse cepimus, perseveranter impleamus et ut eciam
illud quod credimus et speramus, domino prestante ca-
piamus. Ad hoc eciam hortatur nos Paulus dicens:²¹)
"Bonum autem facientes, non deficiamus; tempore
45 enim suo metemus non deficientes" Quoniam merces nostra
tunc erit eterna, et nemo eam tollet a nobis.
Et quid dicam? Nihil homini christiano unquam perni-
ciosius quam in operatione bona per impatientiam
deficere, et iniquis tentationum suggestibus
50 aut avocatum aut devictum in medio laudis itinere
subito prorsus deficere. Contra hec apostolus

¹⁸. Johannes 8, 31-32.

¹⁹. The remaining text of the line is crossed out. In
margine: sequitur rubrica.

²⁰. In margine: Ad Hebr. 10[, 36].

²¹. Gal. 6, 9.

nos admonet dicens:²²) "Nolite amittere confidentiam vestram quae magnam habet remunerationem." Ac demum: "Patientia enim vobis necessaria est ut voluntatem dei

5 facientes reportetis promissionem".²³) Et Johannes [f. 50r]

in Apocalipsi²⁴): "Tene quod habes ne alius accipiat coronam tuam. Que nimirum exhortatio nos utique excitat patienter et fortiter in bono perseverare: ut, 10 qui ad coronam et ad laudem iam proximam fere nitimur durante usque in finem patientia victoriosius a domino coronemur. Incassum quippe bonum agitur si ante vite terminum teste Gregorio deseratur. Et frustra velociter currit qui priusquam ad metas 15 veniat deficit. Nullus igitur actus bonus, nulla virtus bona, nullum denique opus bonum perficitur, nisi illus perseverantia comitetur. Perseverantia²⁵) namque est sicut anima rationalis in corpore, que, licet veniat ultima, est tamen omnium virtutum corporalium atque 20 animarum completiva precedentium. Anima²⁶) enim vegetativa et anima sensitiva, teste Philosopho²⁷), imperfecte sunt nature. Quin

imo per eas homo integer numquam constitueretur nisi per animam rationalem ultimata perfectio adderetur 25 et nisi quod imperfectum fuerat per ipsam novissime compleretur. Ita et vere credimus, licet in morum congerie²⁸) plures inveniantur virtutes, nullas tamen perfectas esse, quamdiu a perseverantia veluti a quadam rationali anima con complentur ac perficiuntur. Et 30 quid, obsecro proficit, si arbor speciosum quidem fructum producat sed ad debitam maturitatem, vento deiectus in arbore non permaneat? Quod et ipse dominus in evangelio confirmat dicens²⁹): " Sicut palmes non potest facere fructum nisi in vite manserit, sic nec vos 35 nisi in me manseritis." Bene, optime, parum proculdubio homini proficit, si fructus bone operationis ab eo incipitur, nisi eciam per stabilem perseverantiam maturetur. Perseverantia nempe est unica summi regis filia, finis virtutum earumque consummatio, 40 [f. 50v]

totius boni repositorium et virtus sine qua nemo videbit Deum, dicente domino³⁰): "Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit."³¹) Perseverantia enim est talaris tunica quam fecerat Jacob filio suo Joseph, 45 hec est cauda pecudis que eciam cum capite in sacrificio domino iubetur offerri. "Turpe est," ait Seneca³²),

²². Hebr. 10, 35.

²³. Hebr. 10, 36.

²⁴. In the margin: ca. 3. Sc.: Apoc. 3, 11.

²⁵. In margine by Vulcanius: Perseverantia.

²⁶. In the margin by Vulcanius: Anima.

²⁷. Cf Thomas Aquinas, Summa Theologica PP Q. 76 art. 5c.

²⁸. In the margin by Vulcanius: Nota.

²⁹. In margine: Johannis XV [, 4].

³⁰. Math. 10, 22.

³¹. In margine, by Vulcanius: Allegoria.

³². In margine, by Vulcanius: Seneca. Sc. Seneca, ...

"cedere oneri, luctari cum officio, quod semel recepisti. Non est vir fortis neque strenuus aut constans qui laborem fugit, nisi crescat illi animus ipsa eciam rerum difficultate." Unde et Bernardus³³) in quadam epistula:

5 "Absque

perseverantia, inquit, nec qui pugnat victoriam nec victor palmam consequitur." Ipsa nutrix est ad meritum, mediatrix ad premium, soror patientie, constantie filia, amica pacis, amiciciarum nodus,

10 unanimitatis vinculum³⁴), propugnaculum sanctitatis.

Tolle perseverantiam nec obsequium mercedem, nec beneficium gratiam, nec fortitudo laudem obtinebit.

In disciplina igitur, o Corneli, perseveremus cum patientia et tamquam filiis se nobis offeret deus.

15 Patientia

non solum in nobis bona custodit sed eciam a nobis adversa repellit. Et

patientiam aliarum quidem virtutum esse consummatricem

20 Capitulum VI.

Et quid multa? Quis poterit unquam patientie laudes sufficienter et quidem dignis

25 extollere preconis? Ipsa enim in nobis non solum

bona custodit, verum eciam a nobis adversa repellit. Ipsa quoque contra corporis atque caris opera,

quibus anima ipsa sepe numero expugnatur et capitur virtutum suarum propugnaculo quotidie reluctatur.

De pluribus perpauca inspiciamus, ut ex pau

30 cis intelligantur et cetera. "Ecce mendacium", ait [f. 51r]

propheta³⁵), "fraus furtum adulterium et homicidium iam inter mortales ubique dominantur et inundaverunt super terram et sanguis sanguinem tetigit." At vero sit firma

35 fortisque in animo patientia, nec adulterio quidem corpus tuum, deo sanctificatum, templumque spiritus sancti factum, pol-

lues, nec tuam iusticie semel dicatam innocentiam, mendacii aut fraudis aut maledicti contagione inficies,

40 nec post digne gustatam christi eucharistiam, qui suam pro hominibus in mortem animam tradidit, alterius sanguinem fundere queres. Quid si insuper dixero

patientiam omnium esse virtutum consummatricem?

45 Charitas siquidem fundamentum pacis est, et fraternitatis vinculum firmitasque unitatis, et que spem

atque fidem longe superat, que omnia opera, et ipsa demum martiria teste Paulo³⁶) antecedit, que numquam excidit sed perpetua nobiscum in celestibus perseverat.

Magna quidem et vera sunt hec charitatis preco-

50 nia. Verum si ei patientiam tollis mox desolata non subsistit neque perdurat. Tolle ab ea, inquam

³³. In margine, by Vulcanius: Bernardus. Cf. Bernardus of Clairvaux, Epistolae morales. De perseverantia. Migne PL 182, 454.

³⁴. In margine, by Vulcanius: Pax. Unanimitas.

³⁵. In margine: Amos 4. This is: Hosea 4,2.

³⁶. I. Cor. 13, 8.

sufferendi substantiam et nullis mox viribus
proculdubio perstat. Quapropter non ab re neque temere
apostolus Paulus ei patientiam adiungit dicens³⁷⁾

"Charitas patiens est, benigna est, omnia suffert,
5 omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet."

Et alio in loco³⁸⁾: "Cum patientia supportantes
invicem in charitate. Solliciti servare unitatem
spiritus in vinculo et convinctione pacis." Ecce³⁹⁾ astruit
apostolus neque unitatem, neque pacem servari posse,
10 nisi nutua nos invicem patientia foveamus
et concordie federa, per tolerantiam custodiamus.

[f. 51v]

Ecquis denique evangelica illa, et quidem domini nostri
precepta, perferre poterit, quibus dicitur: non iurabis,
15 non male dices, ablata non repetes, accepta alapa
alteram verberanti prebebis maxillam, peccanti in
te non septies modo, sed et septuagies septies

quineciam omnia omnino peccata dimittes, pro adversariis
tuis et persecutoribus orabis. Quis, inquam, ist perfer-
20 re aut implere poterit, nisi tolerantie ac pa-
tientie teneat firmitatem? Viden, mi Corneli,

patientiam ipsam omnium esse virtutum sal et con-
dimentum? Quod enim cybus est sine sale, hoc
cetera virtutes, quantumvis magne, sunt absque fo-
25 mento patientie. Patientia etenim est que fi-

dei nostre fundamenta stabiliter ponit, que spei nostre
incrementa sublimiter provehit, que omnes
denique actus nostros ita dirigit, ut tenere
dulciter possimus viam christi et documenta,

30 dum per eius tolerantiam studiose gradimur. Ipsa
vel sola efficit (quemadmodum ante iam diximus) ut simus
et perseveremus filii dei: dum patris nostri patientiam
dili-

35 genter imitamur, qui hic in pluribus fluctuan-
tis seculi turbinibus et in pravorum hominum atque
hereticorum

persecutionibus constituti, eterne retributionis diem
patientissime expectamus. Quid multa?

40 Tuetur in virginibus patientia beata integri-
tatem, in viduis laboriosam castitatem, et in ma-
ritatis individuum charitatem. Hec virtus
nos in prosperis reddit humiles, in adversis constantes

[f. 52r]

45 contra iniurias mansuetos ac mites. Ipsa docet
nos, delinquentibus cito ignoscere. Et si ipse de-
linquas instanter veniam delicti facit petere.

Hec denique tentamina hostis expugnat, perse-
cutiones strenue tolerat, passiones et martiria
ipsa vel una consummat.

50 Per patientiam omnia in nobis
vicia mortificari, affectum tamen pietatis non extinguere,
et mala, quae patimur, nobis prodesse plurimum, vel ad
elucenda

³⁷. In margine: [I] Ad Corinth. 13, [4 and 7].

³⁸. In margine: Ad Eph. 4, [2-3].

³⁹. In margine, by Vulcanius: Nota.

peccata vel ad exercendam probandamque nostram iusticiam.
Capitulum VII.

Hec de virtutibus quas in nobis patientia nutrit
5 et consolidat dixerimus; nunc quomodo sua vicissim firmitate omnia in nobis mortificet vicia, pariter audiamus. Patientia itaque (ait Cyprianus⁴⁰) deo nos commendat et ab omni malo conservat. Iram enim ipsa temperat, linguam refrenat, mentem gubernat, pacem custodit,
10 disciplinam regit, libidinis impetum frangit, tumoris violentiam comprimit, incendia simultatis extinguit, coercet divitum potentiam, et pauperum refovet inopiam. Verum enimvero non tam severum atque insuperabilem patientia reddit animum, ut omnino
15 luctiferi affectus exuat pietatem. Sustinet profecto equanimiter omnia, deplorans tamen nihilominus iniquorum hominum pertinaciam et amicorum lugens obiter angustiam.
Quemadmodum Seneca⁴¹), scribens ad Paulum apostolum testatur, ubi dicit: "Putasne mi Paule, me non contristari aut luctuosum non esse, quod de tua innocentia supplicium sumatur? Sed feramus equo animo, et utamur
20 foro, quod sors concesserit, donec invicta felicitas finem malis imponat." Et quoniam modo equum mihi cum Seneca offertur spacium (fatebor ingenue) facessatque adulatio⁴²), que
neque etatem meam decet neque professionem): plurima in te compassione ferebar iuxta Pauli sententiam dicentis:
[f. 52v]
30 "Si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra."⁴³) Quidni Christiano homini et (ut verum fatear) catholice fideli, ego christianus compaterer? Quidni, inquam, cum turpiter affligi virum plangerem, plangerem, cuius doctrinam et legalem et canonicam
35 omnes predicant, cuius elemosinas et patrocina enarrat omnis ecclesia sanctorum et pauperum christi?⁴⁴) Quotidie interim quo aporiabaris, ego ipse et quidem ea potissimum hora, qua filium patri immolamus, Domino intimas fundebam preces, ut suis
40 te pauperibus afflictisque restituere dignaretur. Quid multis? Exaudivit dominus, qui tecum fuit in tribulatione et eripuit te, orationem pauperum suorum quos paternaliter confovere solebas, et liberavit te de manibus querentium animam tuam,⁴⁵) quam utique
45 in tua patientia cum virgine Lucia possedisti. "In Patientia etenim vestra," ait dominus⁴⁶), "possidebitis

⁴⁰. In margine, by Vulcanius: Cyprianus. Cf. Cyprianus, De bono patientiae c. 14-15.

⁴¹. In margine, by Vulcanius: Seneca. This quote is from the apocryphal correspondence between Seneca and Paulus: letter XI in Il carteggio apocrifo di Seneca e San Paolo. ed. Laura Boccioni Palagi (Florence, 1978) 72 ll. 2-7.

⁴². In margine, by Vulcanius: Adulatio.

⁴³. In margine: I ad Corinth. 12, [26].

⁴⁴. Eccl. 31, 11.

⁴⁵. Cf Eccli. 51, 4-5.

⁴⁶. In margine: Luce 21, [19].

animas

vestras." Et illud⁴⁷): "Si me persecuti sunt, et vos
persequentur."

5 Et Judith vidua⁴⁸): "Omnes qui placuere deo, per
multas tribulationes transierunt fideles." "Omnes
enim," ait apostolus⁴⁹), "qui pie volunt vivere in chriso
ihesu, perse-
10 quationem patientur." Future siquidem vite gloria
presentis vite incommodis comparatur. Adversitas
enim que⁵⁰) bonis viris obiicitur, probatio virtutis
est, non indicium reprobationis teste Thobia⁵¹), hic dicit:
15 "Hoc pro certo habet omnis qui colit te, quia vita eius
si in probatione fuerit, coronabitur. Si autem in
tribulatione fuerit, liberabitur." Iuxta enim est
dominus (ait propheta⁵²)) hiis qui tribulato sunt corde, et
humiles spiritu salvabit. Preterea mala eciam que
[f. 53r]

ab iniquis fideles perferunt, ipsis utique prosunt vel
20 ad eluenda peccata, vel ad exercitandam probandamque
iusticiam, teste Augustino,⁵³) vel ad commonstrandam huius
vite miseriam. Ferro quippe nostre mentis, ad acu-
men non potest pervenire veritatis, nisi hoc era-
serit alterius lima pravitatis. Abel enim esse renuit⁵⁴)
quem Cayn malicia non exercet. Quid igitur, mi
25 Corneli? Dicamus cum glorioso⁵⁵) christi confessore
Hieronimo⁵⁶): Veniant plage, veniant omnia genere
malorum, modo post plagas christus nobis ad-
veniat. Apud christianos certe miser non est
qui patitur contumeliam, sed qui facit iniuriam.
30 Patientia itaque omnem a nobis aufert peccatorum
rubiginem, et dum a domino corripimur, utiliter ad nostram
salutem castigamur, ne cum hoc mundo condemnemur,⁵⁷)
teste Thobia qui dicitur⁵⁸): "Benedictum nomen tuum,
qui cum iratus fueris, misericordiam facies et in
35 tempore tribulationis [peccata] dimittis, hiis qui invocant
te."
Et Esaias⁵⁹): "Coronans coronabit te dominus tribu-
latione." Per multas quippe tribulationes oportet
nos intrare in regnum celorum.⁶⁰) Imo si negari
40 non potest, Lactantio teste⁶¹), quin patientia sit summa

⁴⁷. Joh. 15, 20.

⁴⁸. In margine: Judith 8, [23].

⁴⁹. In margine: 2 Ad Thi 3, [12].

⁵⁰. Ms: qui.

⁵¹. In margine: Thobie 3, [21].

⁵². Ps. 33, 19.

⁵³. In margine: In libro tertio De Trinitate. Cf. Augustinus,
De Trinitate XIII.17.

⁵⁴. MS: rennuit.

⁵⁵. MS: gloriso.

⁵⁶. In margine, by Vulcanius: Hieronimus. Sc. Hieronymus, ...

⁵⁷. I Cor. 11, 32.

⁵⁸. Thobie 3, 13.

⁵⁹. In margine: ca. 22. Sc. Esaias 22, 18.

⁶⁰. Actuum 14, 21-22.

⁶¹. In margine: in quinto libro Divinarm Institutionum. And
by Vulcanius: Lactantius. Cf. Lactantius, Divin. Inst. Lib.

virtus, et quam pariter vulgi publice voces philosophique et oratores maximis laudibus celebrant, necesse est iustum ac sapientem virum in potestatem esse hominis iniusti, ut capiat patientiam. Quid multa?
5 Totius philosophie robur (siquidem Platoni⁶²) credimus) est patientia. Et Socrates⁶³): "Viri", ait "iusti est scire pati et iniuriam nulli facere." Victoria [f.53v]
10 enim sine adversario brevis est laus. Bis vincit qui se ipsum vincit. Nobile vincendi genus est patientia. Vincit qui patitur, studeas ergo severa pati. Magna etenim virtus est, si non ledas a quo lesus es. Magna gloria est, si ei cui nocere potuisti, parcas. Nobile vindicte genus est ignoscere victo. Nihil quoque
15 fortius esse potest nihilque magis egregium teste Cassiodoro⁶⁴), quam audire noxia et non respondere contraria.

Nos ad patientiam non solum electorum exempla, verum etiam rerum naturalium proprietates mirabiliter provocant.
20 Capitulum VIII.

Sed iam omissis interim sactorum exemplis Job et Thobia, christique fidelium, similitudinis gratia, nature secreta perscrutantes, plurima invenimus
25 naturalia que nos ad patientiam mirum in modum provocent. Lapis siquidem Amathites⁶⁵) teste Plinio⁶⁶) reddit incombustibilem, quam semel attigit vestem. Huic igitur gemme nos patientiam haud absurde comparamus, dum viri vere patientes, nullo tribulationis igne valent
30 pregravari. Quoniam teste Seneca⁶⁷): "Cuiusvis doloris remedium est patientia, et qui patientie virtutem perfectam habuerit, inflictis doloribus non dolebit." Et in Rhomanis principibus exploratissimum habemus
35 quantam cum exercitu suo patientiam in adversitatibus habuerunt, et quam patienter verbere et mortem pro republica sustinuerunt. Sed et in vitulo marino⁶⁸) patientie virtutem invenimus. Is enim teste Plinio⁶⁹), duas habet pinnulas, quarum si
40 dexteram capiti supposueris mox tam profunde dormis, ut etiam sectiones corporis non sentias. [f.54r]

V.22.

⁶². In margine: in suis sententiis. And by Vulcanius: Plato. Sc.

⁶³. In margine, by Vulcanius: Socrates. Sc.

⁶⁴. In margine, by Vulcanius: Cassiodorus. Sc. ...By Aurelius: Supra in primo: Ego tanquam sordus non audiebam. Ps 37, 14.

⁶⁵. In margine, by Vulcanius: Amathites.

⁶⁶. Plinius, Naturalis Historia, 37.9.

⁶⁷. In margine, by Vulcanius: Seneca. In fact it is a reference to Publilius Syrus, Sententiae, 106, cited by Seneca.

⁶⁸. In margine, by Vulcanius: Vitulus Marinus.

⁶⁹. In margine, by Vulcanius: Plinius. Sc. Plinius, Historia Naturalis, 9, 19.

Ita vir patiens cui ea que sursum sunt sapiunt, ubi christus est in dextera dei sedens,⁷⁰⁾ veluti ad omne malum insensibilis ex divino amore efficitur aut certe pro modico reputat ea que patitur et tribulationes mundi parum
5 aut minime sentit. Consideratio namque premii minuit vim flagelli. Et ideo forsitan hic nos temporaliter dominus punit, ut eterne mortis ardorem pena redimat temporalis, et ut vexatio det nobis intellectum. Trituratur enim granum ut reponatur in horreo,
10 quadratur lapis, ut sine sonitu mallei in edificio templi collocetur,⁷¹⁾ movetur vehemens turbo quum helias rapitur in celum. Et quid multis? Maximum est remedium interioris hominis, si in huius erea mundi variis tribulationum flagellis
15 trituretur exterior patienter. Nam omnis aut cordis aut corporis afflictio, citra meritum est salutis fructum, sine patientie condimento. Sed quid? Parva et modica nimis sunt omnia que hic toleramus, si recordemur, quid ille biberit ad patibulum qui
20 nos invitat ad celum. At nunc aliud videamus quo provocemur ad patientiam in Memphite exemplum⁷²⁾. Hic lapis (a suo loco nomen sortitus ubi abundantius reperitur) eam nihilominus obtinet proprietatem, ut, si eum aceto distemperes nembraque linias,
25 ea mox adeo stupido reddantur⁷³⁾, ut lesuras non sentiant dum secantur. Ad huius rei tropologiam⁷⁴⁾ venio. Memphites igitur, qui interpretatur: os meroris,⁷⁵⁾ mortem ipsam significat que proculdubio omnia cum more consumit. Qui ergo sese memoriter mortuos esse recolunt, et una cum aceto, id est infernalium penarum acredine, mentem illiniunt, hii
30 [f. 54v]
profecto ita per virtutem patientie in domino solidantur et requiescunt, ut omnes tribulationum sectiones, plagas atque dolores, aut parum curent aut minime sentiant.⁷⁶⁾ Hec etenim duo insperate scilicet mortis et tormentorum infernalium consideratio eternorumque affectio est spes gaudiorum ad subeundam omnem patientiam quam maxime conducunt, Paulo teste qui dicit⁷⁷⁾: "Per patientiam," ait, "curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in autorem fidei et consummatorem, Jhesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta; atque in dextera dei sedet." Recogitemus ergo,
45 mi Corneli, dominum nostrum Jhesum christum, qui talem sustinuit a peccatoribus contradictionem in verbis contumeliosis et tormentis; et non defatigabimur, animis nostris deficientes.⁷⁸⁾ Si enim mina-

⁷⁰. Col. 3,1-2.

⁷¹. 4 Reg. 2,1.

⁷². In margine, by Vulcanius: Memphites. Plinius, Naturalis Historia, 36.56.

⁷³. MS: reddi.

⁷⁴. In margine, by Vulcanius: Tropologia.

⁷⁵. Cf Plinius, Historia Naturalis 36, 7 11.

⁷⁶. Cf Plinius, Historia Naturalis 2, 73-75, 184.

⁷⁷. In margine, by Aurelius: Ad Hebr. 12 [, 1].

ces sunt nautis pelagi fluctus, si tempestates
grandinum atque hiemes agricolis, si vulnera
cedesque militibus (teste Cristostomo)⁷⁹). Si gravissimi
ictus plageque pugilibus leves videntur
5 et tolerabiles, propter spem pereuntium commodorum,
quanto magis nos, quibus celum preparatur in premio,
nihil de presentis seculi asperitatibus sentire debemus
quom maxime labores nostros mitiget in
beatum venire finem. Non aspiciamus quam via
10 est aspera, sed quo ducit, sed aliam quia lata est
sed ubi desinit. Sed quid nos ad hoc? Nondum
enim ad sanguinem usque restitimus adversus peccatum
repugnantes.⁸⁰) Tui tamen semper misertus sum (ita me
gratie adiuvent) recolens eam, quam indigne
15 [f. 55r]
passus es, iniuriam, nedum ignominiam. Ego enim
tantum gravi ore ad tempus id est silentio hominique
convictu, Tu
vero eciam grandi ere (ut fertur) mulctatus es.
20 Sed quid? Nihil eripit fortuna viro sapienti
imo et patienti, nisi quod ipsa dedit.⁸¹) Virtutem
non dedit, ergo nec eam sibi retrahit. Itaque
vir sapiens pariter et patiens, hic nihil perdit
in unius possessione virtutis mens eius tota
25 figitur, ex qua depelli numquam potest.

Ad patientiam nos quam maxime corroborat iniuncta a
domino patri nostro Adamo penitentia et multorum
quos hic novimus calamitosa miseria. Capitulum IX.

30 Verum ut manifestius cognoscamus quam sit nobis necessaria
et utilis patientia, cogitemus dei nostri sententiam,
qua in origine nascentis mundi ac generis humani,
Adam pater noster divine legis transgressor est punitus. Qui
35 enim ad hoc nascimur, ut in hoc seculo pressuris ac
tribulationibus laboremus, reliquum est ut sciamus, qua
nos hic patientia esse osssssssssporteat. Quia audisti (ait
dominus ad Adam)⁸²) vocem uxoris tue plus quam meam, et come-
disti de ligno, de quo preceperam tibi ne comederes, ma-
40 ledicta terra in opere tuo. In labore, tristitia et gemitu
commodes⁸³) ex ea cunctis diebus vite tue. Spinis et tribulos
germinabit tibi, et comedes herbas terre atque pabu-
lum agri. In sudore vultus tui vesceris pane
tuo, donec revertaris in terram de qua sumptus es;
45 quia pulvis es et in pulverem reverteris. Ecce quam valide
etiam
nos ad patientiam corroborat ade patris nostri penitentia
ei a deo iniuncta; huius enim sententie vinculis omnes
constricti sumus, donec morte expuncta de hoc seculo

---

⁷⁸. Cf Hebr. 12, 3.

⁷⁹. In margine, by Vulcanius: Chrysostomus. By Aurelius: Super Matheum. Sc. ...

⁸⁰. Cf Hebr. 12, 4.

⁸¹. In margine, by Aurelius: Seneca. Sc. Seneca, De Constantia Sapientis 5, 3-4 and Seneca, Epistolae, 59, 18.

⁸². Gen. 3, 17-20.

⁸³. The word commodes is added in the margin.

recedentes in cinerem revertamur. In tristitia igitur
et gemitu continuo simus, necesse est, omnibus diebus
[f. 55v]

vite nostre, edamusque panem nostrum non sine sudore ac
5 labore. Et quid verbo veritatis potest esse verius?
Ecce infans, ubi nascitur et primum huius mundi excipitur
hospes inicium a lachrymis sumit, ut dicit sapiens.
Et quamvis adhuc omnium ignarus ac nescius est que aguntur
in seculo, nihil tamen aliud novit in illa ipsa ortus
10 sui prima nativitate quam flere et plangere. Quid enim?
Naturali profecto quadam providentia atque lamento
huius vite anxietates, procellas et labores
in ipso sue nativitatis exordio, fletibus ac
gemitu rudis anima protestatur. Sudatur enim
15 hic (ait Cyprianus) et laboratur, quamdiu isthic vivitur.
Et quid laborantibus atque sudantibus necessario secundum
inposi-
tam patri nostro Ade penitentiam, magis subvenire po-
test quam patientie solacium, et ad eum mox confugere
20 qui consolatur nos in omni tribulatione nostra⁸⁴) congrua
penitentiae quam nobis merito infligit, si tamen
eam patienter sufferimus. Quantas (ait Psalmista)⁸⁵),
ostendisti mihi tribulationes multas et malas
et conversus consolatus es me et reduxisti me. Nemo
25 in insulam maris transire potest, si non prius transfre-
tet. Ita nec ipsi paradisum ingredimur, nisi primum
dum vivimus per mare tribulationis transeamus.
Impossibile est (ait Isidorus)⁸⁶) ut homo et tribula-
tiones hic non sentiat, et ad celorum gaudia perveniat.
30 Alterum preterea, quod nos patientiam corrobo-
rat est eorum (quos vel scripto, vel convictu novimus)
calamitosa miseria, qui ex Cressis facti sunt Hyri⁸⁷)
et ex dominis servi evaserunt. Ex locupletibus inquam
humiles, et ex imperiosis serviles. Consideremus,
35 vir prestantissime Corneli, omnes illos quos olim nostra
in etate fluviis irruens absorbit, quos hostilis
[f. 56r]
furor patria expulit, ferrumque et ignis consumpsit.
Quos preceps ira trucidavit, popularis momor-
40 dit invidia, et infamia maculavit. Quos filiarum
et coniugum dedecoravit impudicitia, quos etiam rebel-
lium filiorum proteruitas et irreverentia assidue cruciat.
Ecce hec et eiusmodi mille alia, huius vite nostre incom-
moda (quibus ut verum fatear, tamquam inextricabi-
45 libus labyrinthis et anfractibus includimur) si ex
animo perpenderit, magno certe nobilis patientie
proventu locupletabimur. Revocemus paulisper
ad memoriam eos etiam quos dominus Deus pater omnium variis
hac nostra tempestate percussit calamitatibus, et procul-
50 dubio, plures, prohdolor inveniemus, cum quibus nemo
nostrum suam velit fortunam permutare. At modo breviter
nostri seculi tempestates, discrimina et turbines

⁸⁴. 2 Cor. 1, 4.

⁸⁵. Ps 70, 20-21.

⁸⁶. In margine: In libro de summo bono. Sc. Isidorus, De summo bono, ..

⁸⁷. Cf Ovidius, Tristia, 3, 7, 41.

revoluamus, ut eorum comparatione nihil esse quod hic
patimur, cognoscamus. In lamentabili igitur Rodiorum⁸⁸)
urbis excidio, per quod (prohnefas) Turcarum res
celo fere equata est, quantum humani cruoris ex-
5 haustum sit, quot lachrimarum imbres effusi,
quot ululatus procul auditi, quot ad celum usque
lamenta pervenerint, quis (obsecro) nobis enarrabit?
Et quis non lugeat quoties recolit que nunc pridem in
Arthesia⁸⁹), aliisque proximis locis acta sunt, prophanata
10 vi-
delicet dei templa, sanctorum relliquias haberi
contemptui, vasa sacra inter milites dividi, virgi-
nes obstuprari, et incendia rapinasque actitari
quotidie. Hec et hiis similia si animo reversamur, nostris
15 egris animis utilia sunt, non ut aliena esse debeat
nobis grata vexatio, sed ea demum intentione ut, dum
eorum comparatione parva videntur esse que nos patimur,
[f. 56v]

---

⁸⁸. In margine, by Vulcanius: Rhodus.

⁸⁹. In margine, by Vulcanius: Arthesia.

minus amare presentem vitam transigamus.⁹⁰⁾

Inimicos

5 et persecutores nostros nobis esse proficuos quia dum
nos tribulant, coronam nobis fabricant, et quanto nos
amplius premunt, tanto fortius in virtutibus consolidant
et omnia que patimur peccatis nostris esse ascribenda.
Capitulum X.

10 Quoniam teste Apostolo⁹¹⁾ non sunt condigne passiones,
miserie et calamitates huius temporis ad fu-
turam gloriam que revelabitur in nobis, et si socii tri-
bulationum fuerimus cum Christo erimus et glorie,
15 nihil, me iudice, ad nostram eque proficit salutem
atque adversitas equanimiter tolerata. Quare magis
(ut verum fatear) gratie Deo sunt a nobis referende
qui nos hic tam brevibus et mox perituris pater-
naliter visitat angoribus et malis, ut eterna
cum ipso gaudia possideamus. Quid igitur?
20 Numquam semen terre visceribus creditum ex se pro-
ducere potest fructum nisi rigida hiemis fri-
gora prius sustineat. Neque lignum congrue
edificiis coaptatur, nisi prius celaturas
et stigmata patiatur. Ita vere nemo omnium
25 nostrum poterit ex se in presenti vita bonorum
operum producere fructum, neque in paradisi edificio
digne componi in futurum, nisi hic plurima
prius fuerit perpessus tribulamina. Que quum
ita, omnes adversarii et persecutores nostri non iam
30 ut hostes, sed tamquam apes nobis facti sunt. Nam licet
pungant pro tempore ad leviusculum pene, mellificant
tamen nobis ad eterne dulcedinem vite. Sunt nobis
preterea tanquam fabri, dum feriunt, coronam tamen perpetuam
nobis fabricando⁹²⁾ componunt. Incus eciam quanto ma-
35 gis malleo contunditur, tanto amplius consolidatur.
[f. 57r]
Ignis a vento non extinguitur, sed fortius ab eo inflam-
matur. Et quid nos separabit a charitate christi?⁹³⁾
Tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum?
40 an persecutio? an gladius? Adamas quoque
flammis excoctus, efficacior redditur. Aurum in
igne positum valorem non perdit, sed pulchrius

⁹⁰. In margine: Memores simus verborum Petri apostoli in
canonica quibus nonnullos fratres tempestatum fervore
obsessos consolatur dicens: "Nolite peregrinari neque
pavere, charissimi, in fervore qui ad tentationem vobis fit
quasi novi aliquid vobis contingat. Sed communicantes
Christi passionibus quadete, ut et in revelatione glorie
eius, quando omne velamen auferetur gaudeatis animo pariter
et corpore exultantes." Epistole Petri 4 ca. Sc: I Petrus
4, 12-13.

⁹¹. In margine: Ad Rhomanos 8 [, 18-19].

⁹². MS: fribicando.

⁹³. In margine: Ad Rhom. viii [35].

evadit. Et si quid impuritatis habet admixtum
ignis exurens scoriam ab eo dumtaxat excutit,
eius vero substantiam minime corrumpit. Ita et pa-
tientie virtus (ut breviter curram) nullis adversitatibus
5 deiicitur, sed semper seipsa fortior redditur. "In omnibus",
ait
Paulus,⁹⁴) "tribulationem patimur, sed non angustiamur,
Persecutionem patimur, sed non derelinquimur; humiliamur
sed non confundimur; deijcitur sed non perimus; Semper mor-
10 tificationem Jhesu Christi in corpore nostro circumferentes,
ut et vita Jhesu manifestetur in carne nostra mortali."
Preterea vir patiens Christi bonus odor efficitur in omni
loco⁹⁵)
non secus atque species aromaticae, quae proculdubio
15 eo maiorem adferent naribus hominum fragrantiam
quanto minutius fuerint pila⁹⁶) attrite. Igitur,
dulcissime Corneli, si precedentium patrum facta et
patientiam
consideremus: erunt utique minime gravia quae nos hic
20 interim toleramus. Id enim (teste Paulo)⁹⁷) quod
in presenti est momentaneum et leve tribulationis
nonstret, supra modum in sublimitate eternum gloriae pondus
operatur in nobis. Ecquis, obsecro, sanctorum sine
patientia coronatus est? Ab ipsis namque ecclesiae
25 cunabulis non defuit iniquitas premens et iusticia⁹⁸)
patiens. Et ideo si quid nobis adversi ob-
venerit, dicamus singuli cum fratribus Joseph⁹⁹): "Merito hec
patimur quia peccavimus." Et illus Michee¹⁰⁰): "Iram domini
portabo, quoniam peccavi ei, donec iudicet causam meam
30 et faciat iudicium meum. Educet me in lucem, et videbo
[in] iusticiam eius." Hoc iam in te, vir prestantissime,
completum
gaudemus, qui ut alter Hercules constantissime cum Antheo
congressus es, et vicisti eum, dicens ad illum, qui te
35 fecit triumphare¹⁰¹): "Non nobis, domine, non nobis, sed
nomini tuo
da gloriam." Igitur quoniam nihil in actibus nostris potest
ad aliarum virtutum consummandam laudem nobis proficere
nisi quod patientiae acceperit firmitatem, insistamus
40 coyus, et vigilanter elaboremus ut ad omnem tolerantiam
stabilis domini nostri precepta accuratissime observemus,
ut quum dies ire ac vindictae advenerit, non cum
impiis et peccatoribus puniamur, sed potius cum iustis
atque Deum timentibus in celo coronemur. Per eum qui
45 dicit¹⁰²): In patientia vestra possidebitis animas vestras.
Amen.

Explicit libellus de patientia

⁹⁴. In margine: 2 Ad Chor. 4 [8-10].

⁹⁵. Cf 2 Cor. 2, 14-15.

⁹⁶. MS: pilo.

⁹⁷. In margine: 2 ad Corinth. 4 [17].

⁹⁸. In margine: Augustinus. Sc. ...

⁹⁹. Gen. 42, 21.

¹⁰⁰. In margine: [Micheas], vii [9].

¹⁰¹. Ps 115, 1.

¹⁰². Luc. 21, 19.